

Sygn. akt I ACz 605/18

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lipca 2018 roku

Sąd Apelacyjny w Krakowie, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Robert Jurga

Sędziowie: SSA Jerzy Bess (spr.)

SSA Anna Kowacz-Braun

po rozpoznaniu w dniu 10 lipca 2018 roku w Krakowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa G. K.

przeciwko J. K.

o rozwód

na skutek zażalenia pozwanej na postanowienie Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 18 stycznia 2018 roku, sygn. akt I C 81/16

postanawia:

1. w wyniku częściowego uwzględnienia zażalenia pozwanej zmienić zaskarżone postanowienie nadając mu treść:

„I. ustalić wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego powoda G. K. orzeczonego w punkcie 1 postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 30 maja 2016 roku, sygn. akt I C 81/16, w zakresie świadczeń alimentacyjnych od dnia 28 czerwca 2018 roku oraz w zakresie świadczeń alimentacyjnych niespełnionych do dnia 28 czerwca 2018 roku, a dalej idące żądanie w tym zakresie oddalić;

II. oddalić wnioski powoda G. K. o zabezpieczenie roszczenia poprzez zawieszenie postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w T.P. G. pod sygn. akt KMP 24/16.”;

2. oddalić zażalenie pozwanej w pozostałej części.

SSA Jerzy Bess SSA Robert Jurga SSA Anna Kowacz-Braun

Sygn. akt I ACz 605/18

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w Tarnowie: I. uchylił pkt 1 postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 30 maja 2016 r., sygn. akt I C 81/16; II. zabezpieczył roszczenie powoda poprzez zawieszenie postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w T.P. G. pod sygn. akt KMP 24/16 – do czasu prawomocnego zakończenia postępowania.

Uzasadniając powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy wskazał, że postanowieniem z dnia 30 maja 2016 r. Sąd Okręgowy w Tarnowie udzielił zabezpieczenia roszczenia pozwanej poprzez zobowiązanie powoda G. K. do uiszczania, tytułem przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny, kwoty po 500 zł miesięcznie, płatnej z góry do rąk pozwanej J. K. w terminie do 5 dnia każdego miesiąca, wraz z ustawowymi odsetkami na wypadek opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat – począwszy od dnia 1 lipca 2015 r. – do czasu prawomocnego zakończenia postępowania. Przedmiotowe orzeczenie wydano w oparciu o przedłożony przez pozwaną akt urodzenia potwierdzający, iż powód G. K. jest ojcem małoletniego E. K., który mieszka razem z pozwaną i to pozwana ponosi koszty jego utrzymania.

Wyrokiem z dnia 8 listopada 2017 r. Sąd Rejonowy w T. (sygn. akt III RC 534/15) ustalił, iż małoletni E. K. nie jest dzieckiem powoda. Orzeczenie to nie jest prawomocne.

Z uwagi na powyższe, powód wniósł o uchylenie pkt 1 postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 30 maja 2016 r., a to wobec zaistnienia zmian w stanie faktycznym sprawy stanowiącym podstawę wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia.

Ponadto powód wniósł o zabezpieczenie żądania, poprzez zawieszenie postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w T. P. G. pod sygn. akt KMP 24/16, z uwagi na fakt, iż wobec treści wyroku z dnia 8 listopada 2017 r. Sądu Rejonowego w T. (sygn. akt III RC 534/15) za uprawdopodobnione uznać należy, że dalsze prowadzenie egzekucji wobec powoda naraża powoda na szkodę, albowiem powód na skutek prowadzonej przez komornika egzekucji pozbawiany jest środków do własnego utrzymania.

Pozwana wniosła o oddalenie wniosku powoda. Podała, iż wyrok na który powołuje się powód jest nieprawomocny, a zatem nie ma mocy wiążącej dla stron procesu ani innych podmiotów. Ponadto wskazała, iż wniosek o zawieszenie postępowania egzekucyjnego jest nieuzasadniony z uwagi na brak wykazania przez powoda interesu prawnego w zawieszeniu tego postępowania wobec bezskuteczności egzekucji.

Sąd Okręgowy uznał, iż wniosek powoda o uchylenie pkt 1 postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 30 maja 2016 r. w przedmiocie zabezpieczenia roszczenia pozwanej o zaspokojenie potrzeb rodziny zasługuje na uwzględnienie.

Sąd I instancji wskazał, że w przedmiotowej sprawie podstawą faktyczną udzielenia zabezpieczenia było domniemanie ojcostwa powoda w stosunku do małoletniego E. K. oraz sytuacja życiowa pozwanej. W ocenie Sądu Okręgowego, powyższe okoliczności uległy zmianie, co skutkowało uchyleniem kwestionowanego postanowienia.

Za podstawę takiego stanowiska Sąd I instancji przyjął okoliczność, że wyrokiem z dnia 8 listopada 2017 r. Sąd Rejonowy w T. (sygn. akt III RC 534/15) ustalił, iż małoletni E. K. nie jest dzieckiem powoda, a co za tym idzie, przyczynianie się powoda do zaspokajania potrzeb rodziny (a więc także małoletniego E.) jest z przyczyn oczywistych nieuzasadnione.

Z pola widzenia Sądu Okręgowego nie zniknęła podnoszona przez pozwaną okoliczność, że ww. orzeczenie Sądu Rejonowego jest nieprawomocne. Niemniej jednak treść tego orzeczenia – w ocenie Sądu I instancji – uprawdopodobnia okoliczność, iż powód nie jest ojcem E. K., a w ramach postępowania o zabezpieczenie – co do zasady – Sąd nie czyni stanowczych ustaleń faktycznych, a jedynie ocenia w niezbędnych granicach przedstawiane okoliczności przez pryzmat uprawdopodobnienia faktów istotnych dla zabezpieczenia.

W świetle przytoczonych wyżej okoliczności Sąd Okręgowy uznał, iż przedmiotowe postanowienie, uwzględniające częściowo wniosek pozwanej o zabezpieczenie jej roszczenia, winno zostać uchylone.

Niezależnie od powyższego, Sąd I instancji zauważył, że ustały także inne przesłanki zabezpieczenia roszczenia o zaspokojenie potrzeb rodziny. Zdaniem Sądu Okręgowego, aktualna sytuacja życiowa pozwanej oraz wiek małoletniego E. K. umożliwiła podjęcie przez pozwaną zatrudnienia przynajmniej o charakterze dorywczym i pozyskanie środków na utrzymanie siebie oraz dziecka. Sąd I instancji wskazał, że z odpowiedzi na pozew wynika,

iż pozwana posiada doświadczenie zawodowe, bezdyskusyjnie jest osobą w sile wieku, ponadto nie musi sprawować stałej pieczy nad małoletnim E., a zatem posiada możliwość podjęcia zatrudnienia.

Odnosząc się do wniosku powoda o udzielenie zabezpieczenia, Sąd I instancji wskazał, że powód uprawdopodobnił zarówno roszczenie (postanowienie Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 30 maja 2016 r. w przedmiocie zabezpieczenia roszczenia zostało uchylone), jak i interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia. W ocenie Sądu Okręgowego, dalsze prowadzenie w stosunku do powoda przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w T. P. G. postępowania egzekucyjnego pod sygn. akt KMP 24/16 naraziłoby powoda na poniesienie przez niego niekorzystnych skutków tej egzekucji, zatem w interesie powoda jest zawieszenie tego postępowania.

Od przedmiotowego postanowienia zażalenie wywiodła pozwana zaskarżając je w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła:

- naruszenie art. 27 k.r.o. poprzez uchylenie postanowienia z dnia 30 maja 2016 r. ze względu na wydanie przez Sąd Rejonowy w T. nieprawomocnego orzeczenia o zaprzeczeniu ojcostwa, podczas gdy zabezpieczenie nie obejmowało alimentów na rzecz małoletniego, lecz obowiązek przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny, która nadal istnieje;
- naruszenie art. 62 § 1 k.r.o. poprzez przyjęcie, że nieprawomocny wyrok zaprzeczający ojcostwu powoduje obalenie domniemania prawnego wynikającego z tego przepisu;
- naruszenie art. 742 § 1 k.p.c. poprzez zmianę własnego postanowienia z dnia 30 maja 2016 r., podczas gdy nie odpadła ani nie zmieniła się przyczyna zabezpieczenia, jak również nie zmieniły się okoliczności faktyczne i prawne uzasadniające zobowiązanie powoda do przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny;
- naruszenie art. 227 k.p.c., art. 228 § 1 k.p.c. oraz 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie ustaleń faktycznych bez przeprowadzenia postępowania dowodowego i oparcia tychże ustaleń o przypuszczenia;
- naruszenie art. 730¹ § 1 i 2 k.p.c. poprzez udzielenie zabezpieczenia roszczenia powoda, podczas gdy powód nie uprawdopodobnił roszczenia ani nie wykazał interesu prawnego w jego udzieleniu.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwana wniosła o: 1) uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości; 2) zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu zażalenia pozwana podniosła, że wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, nawet prawomocne zaprzeczenie ojcostwa nie powinno wpłynąć na uchylenie obowiązku przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny (art. 27 k.r.o.), bowiem rodzina nadal istnieje, a z tego tytułu płyną obowiązki dla osób, które ją założyły. Zdaniem pozwanej, nieprawomocne orzeczenie Sądu w przedmiocie zaprzeczenia ojcostwa powoda, nie przełamuje domniemania prawnego wynikającego z treści przepisu art. 62 k.r.o. Pozwana zarzuciła również, że Sąd Okręgowy poczynił ustalenia faktyczne w zakresie możliwości podjęcia przez nią zatrudnienia bazując wyłącznie na doświadczeniu życiowym i nie przeprowadzając żadnego postępowania dowodowego. Pozwana podkreśliła, że boryka się z dolegliwościami zdrowotnymi (przede wszystkim rwa kulszowa) i jako matka samotnie wychowującą dziecko, bez żadnego wsparcia ze strony jego ojca, nie jest w stanie podjąć zatrudnienia.

W ocenie pozwanej, roszczenie powoda nie jest uprawdopodobnione, ponieważ przeciwko jego roszczeniu przemawia domniemanie prawne z art. 62 § 1 k.r.o. Jej zdaniem, brak jest interesu prawnego po stronie powoda w uzyskaniu zabezpieczenia, bowiem prowadzona przeciwko niemu egzekucja pozostaje bezskuteczna.

Sąd Apelacyjny ustalił ponadto, co następuje:

Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu wyrokiem z dnia 28 czerwca 2018 r., sygn. akt I Ca 215/18, oddalił apelację pozwaną J. K. od wyroku Sądu Rejonowego w Tarnobrzegu z dnia 8 listopada 2017 r., sygn. akt III RC 534/15, ustalającego, że G. K. nie jest ojcem małoletniego E. K..

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie pozwanej zasługuje jedynie na częściowe uwzględnienie.

W przedmiotowej sprawie powód domagał się uchylecia pkt 1 postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 30 maja 2016 r., na mocy którego zabezpieczono roszczenie pozwanej zobowiązując powoda do uiszczania, tytułem przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny, kwoty po 500 zł miesięcznie do rąk pozwanej. Z analizy uzasadnienia tego postanowienia wynika, że podstawą faktyczną udzielenia zabezpieczenia roszczenia pozwanej o zobowiązanie powoda do przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny (art. 27 k.r.o.) było domniemanie ojcostwa powoda w stosunku do małoletniego E. K. oparte na treści przepisu art. 62 § 1 k.r.o., a zasądzona kwota obejmowała w istocie zabezpieczenie potrzeb małoletniego dziecka.

Przechodząc do analizy zarzutów podniesionych w zażaleniu pozwanej należy w pierwszej kolejności poczynić uwagi na temat specyfiki zabezpieczenia roszczeń o zaspokojenie potrzeb rodziny w sprawach o rozwód i separację. Stosownie do treści art. 445 § 1 k.p.c. w czasie trwania procesu o rozwód lub o separację nie może być wszczęta odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny i o alimenty pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń za okres od wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację. Pozew lub wniosek o zabezpieczenie w takiej sprawie sąd przekazuje sądowi, w którym toczy się sprawa o rozwód lub o separację, w celu rozstrzygnięcia według przepisów o postępowaniu zabezpieczającym. Jak słusznie podkreśla się w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2010 r., sygn. akt III CZP 59/10, OSNC 2011, nr 5, poz. 52, LEX nr 604066) wykładnia przepisów o zabezpieczeniu w odniesieniu do postępowania w sprawach o rozwód powinna uwzględniać, w stopniu niezbędnym dla zachowania jego celów i zasad, odrębność tego postępowania, wyrażającą się w zakresie zabezpieczenia kosztów utrzymania rodziny w szczególnym charakterze postanowienia o jego udzieleniu jako postanowienia merytorycznego, rozstrzygającego ostatecznie na czas procesu o objętym nim przedmiocie. Postanowienie zabezpieczające tego typu roszczenia odrywa się od kończącej sprawę o rozwód wyroku i nie podlega w nim weryfikacji, a jego kontrola odbywa się w ramach postępowania zabezpieczającego. Orzeczenie to, jeśli się uprawomocni, aż do zakończenia sprawy jest ostateczne i może być zmienione jedynie w sytuacji spełnienia przesłanek z art. 138 k.r.o.

Zgodnie z poglądem prawnym wyrażonym w uchwale Sądu Najwyższego podjętej w składzie siedmiu sędziów w dniu 11 października 1982 r. (sygn. akt III CZP 22/82, OSNC 1983, nr 1, poz. 2, LEX nr 2799) mąż matki, zobowiązany prawomocnym wyrokiem do świadczenia alimentów na rzecz dziecka, może z chwilą prawomocnego obalenia domniemanie jego ojcostwa w drodze zaprzeczenia ojcostwa żądać ustalenia, że jego obowiązek alimentacyjny ustaje co do świadczeń alimentacyjnych nie spełnionych do tej chwili. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił, że prawomocne obalenie domniemanie ojcostwa męża matki z mocą wsteczną (*ex tunc*) nie przekreśla powstałych już skutków zdarzeń, jakie nastąpiły w okresie obowiązywania domniemanie ojcostwa w stosunkach między dzieckiem a mężem matki z tytułu wynikających wówczas z domniemanie ojcostwa praw i obowiązków rodzicielskich, a więc w zakresie reprezentowania dziecka, zarządu jego majątkiem, utrzymywania i wychowywania. Przyjęcie tej reguły oznacza, że – gdy chodzi o świadczenia alimentacyjne męża matki względem dziecka – nie ulegają zwrotowi świadczenia już spełnione do chwili prawomocnego obalenie domniemanie ojcostwa. Od tej natomiast chwili ustaje obowiązek dalszych świadczeń alimentacyjnych, choćby były już prawomocnie zasądzone, lecz jeszcze nie wyegzekwowane, przy czym chodzi tu głównie o świadczenia zasądzone, lecz jeszcze nie wyegzekwowane przed obalenie domniemanie ojcostwa. Mąż matki może zaś w trybie powództwa przewidzianego w art. 138 k.r.o. domagać się orzeczenia przez sąd, że jego obowiązek alimentacyjny względem małoletniego dziecka ustaje z chwilą prawomocnego zaprzeczenia ojcostwa.

W dacie wydawania zaskarżonego orzeczenia wyrok w sprawie o zaprzeczenie ojcostwa nie był jeszcze prawomocny, a zatem żądanie powoda, jako przedwczesne, winno podlegać oddaleniu. Zgodnie jednak z art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 397 § 2 k.p.c. sąd odwoławczy w postępowaniu zażaleniowym orzeka biorąc za podstawę aktualny stan rzeczy. Według ustaleń Sądu Apelacyjnego, wyrok Sądu Rejonowego w T. z dnia 8 listopada 2017 r., sygn. akt III RC 534/15, którym obalono domniemanie ojcostwa powoda w stosunku do małoletniego E. K., uprawomocnił się z dniem 28 czerwca 2018 r.

W tej sytuacji należało uznać, że z chwilą prawomocnego zaprzeczenia ojcostwa powoda w stosunku do małoletniego E. K., tj. z dniem 28 czerwca 2018 r., wygasł jego obowiązek alimentacyjny co do świadczeń alimentacyjnych niespełnionych do tej daty. Wskazać jednak trzeba, że świadczenia alimentacyjne spełnione przez powoda względem małoletniego E. K. w okresie istnienia domniemania ojcostwa powoda były świadczeniami prawnie uzasadnionymi niezależnie od tego, czy ich spełnienie nastąpiło w wykonaniu orzeczenia Sądu, czy też dobrowolnie. Mając powyższe na uwadze należało zmienić pkt I zaskarżonego postanowienia i ustalić wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego powoda orzeczonego w pkt 1 postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 30 maja 2016 r., sygn. akt I C 81/16, w zakresie świadczeń alimentacyjnych od dnia 28 czerwca 2018 r. oraz w zakresie świadczeń alimentacyjnych niespełnionych do tej daty, a dalej idące żądanie powoda w tym zakresie oddalić, jako nieuzasadnione.

Wobec ustalenia wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego powoda względem małoletniego E. K. na mocy niniejszego postanowienia, prawomocnego z chwilą jego wydania, powód może domagać się umorzenia postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w T.P. G. pod sygn. akt KMP 24/16. W konsekwencji należało zmienić również pkt II zaskarżonego postanowienia i oddalić wniosek powoda o zabezpieczenie jego roszczenia poprzez zawieszenie wskazanego postępowania egzekucyjnego. Nie ma bowiem podstaw do zawieszenia tego postępowania, w sytuacji gdy powód może domagać się jego umorzenia.

W tym stanie rzeczy, w wyniku częściowego uwzględnienia zażalenia pozwanej, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżone postanowienie w odpowiednim zakresie w sposób wskazany w pkt 1 sentencji, na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c., a w pozostałym zakresie zażalenie oddalił, na zasadzie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c., o czym orzeczono w pkt 2 sentencji. Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego nastąpić winno w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, na zasadzie art. 745 § 1 k.p.c.

SSA Jerzy Bess SSA Robert Jurga SSA Anna Kowacz-Braun